

Raplamaa Omavalitsuste Liit
rol@raplamaa.ee

Teie 04.09.2025 nr 2-10/335

Meie 02.10.2025 nr 13-1/3169-2

Vastuskiri arvamusele üleriigilise planeeringu "Eesti 2050" planeeringulahenduse kohta

Austatud Heiki Hepner

Suur tänu pöördumise ja arvamuse eest koostamisel oleva üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ planeeringulahendusele (edaspidi ka ÜRP).

Toote oma kirjas välja Raplamaa piirkonna arengule olulisi aspekte, millele Teie hinnangul ei ole koostatavas üleriigilises planeeringus piisavalt tähelepanu juhitud.

Käesolevas vastuskirjas selgitame üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ protsessi etapiviisilist ülesehitust (p 1), kujunenud asustuse arengu suunamise lahendust (p 2-3) ning Rapla rolli selles (p 4).

1. Üleriigilise planeeringu koostamise protsess

2025. aasta kevadel valmis ÜRP 2050 **visioonilahendus**, mis tugines suuresti asustuse arengustsenaariumide alusuuringu tulemustele (edaspidi ka asustuse uuring)¹.

Asustuse ruumilise arengu suunamine ja selleks põhimõtete seadmine on üleriigilise planeeringu üks peamisi ülesandeid. Eelnimetatud alusuuring oli keskne andme- ja teadmispõhine sisend asustuse arengu strateegiliste valikute kujundamiseks ja planeeringulahenduse koostamiseks.

Kevadise tagasiside ja arutelude käigus (sh XIX Linnade ja Valdade Päevade, Tartu Planeerimiskonverentsi ja piirkondlike arutelude raames) ilmnasid visioonilahenduse ning sõnumi edastamise kitsaskohad, mis tingisid lahenduse koostamises täpsustuste tegemise vajadust.

Hetkel oleme jõudnud **planeeringu eelnõu** ehk põhilahenduse koostamise etappi, mille raames toimuvad kohtumised ja arutelud eriosapooltega, et selgitada visioonilahenduses pakutud asustumudeli väärtuspakkumisi, sealhulgas ajaloolistes maakonnakeskustes ja väikekeskustes. Samuti tugevdame valdkondlike seoseid asustuse arengu suunamiseks.

---

¹ Asustuse arengustsenaariumide alusuuringu materjalid: <https://www.riigiplaneering.ee/uleriigiline-planeering/uleriigiline-planeering-est-2050/uuringud#asustuse-arengustsen>

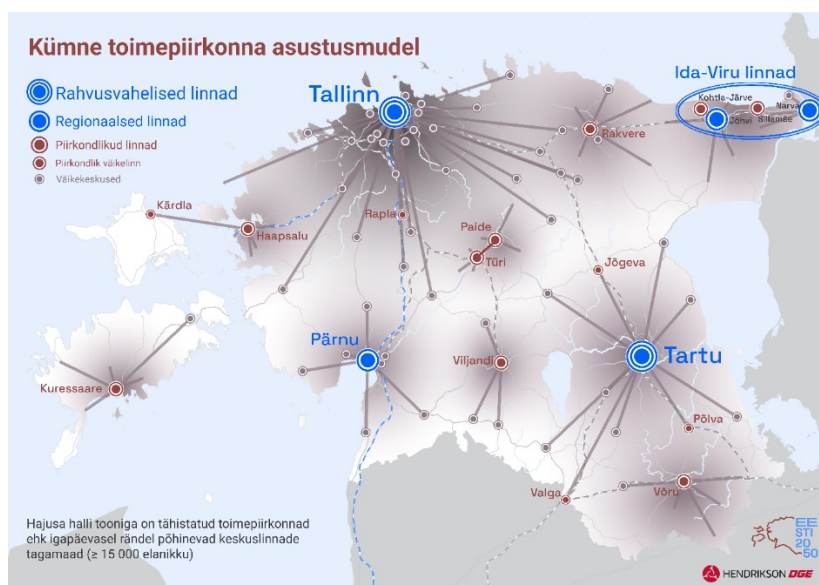
Augustist käivitus ka mõjude hindamise aruande koostamine ning planeeringu elluviimise tegevuskava koostamine. Planeeringu eelnõu on laiemaks aruteluks valmis 2026. aasta alguses, mil lahendust täiendatakse avalike arutelude ja kooskõlastamisel laekuvate seisukohtade põhjal.

2. Asustuse arengu visioon ja kümme majanduslikult tugevat toimepiirkonda

Asustuse uuring näitas selgelt, et Eesti asustust iseloomustab ulatuslik töökohtade ja elanikkonna koondumine Tallinna ja selle lähivaldadesse. Töökohtade koondumine on elanike koondumisest olnud veelgi ulatuslikum. Tallinna tööalane toimepiirkond hõlmab juba ligikaudu kolmandikku riigi territooriumist ning üle poole rahvastikust, hõlmates tänaseks ka valdavat osa Rapla maakonna asulatest. Pealinnastumise trendil on pikaajalised negatiivsed mõjud teiste Eesti piirkondade arengule, süvendades tööjõuturu probleeme ning suurendades piirkondade konkurentsivõime ja sissetulekute erinevusi.

Üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ keskseks arenguvajaduseks on seetõttu seatud **tasakaalustatuma ruumilise arengu tagamine** ning **pea- ja valglinnastumise pidurdamine**. Põhilahenduse väljatöötamisel on esialgu välja pakutud „kümnelinna tugeva linna mudelit“ edasi arendatud **kümne majanduslikult tugeva toimepiirkonna** kontseptsiooniks. See lähenemine on paremini kooskõlas asustuse uuringus kasutatud metoodikaga ja tugevate keskuslinnade valiku kriteeriumidega ning võimaldab erinevate linnade ja väikekeskuste omavahelisi seoseid toimepiirkonnas käsitleda selgemini. Samuti on toimepiirkondade-põhine lähenemine kasutusel kehtivas üleriigilises planeeringus.

Toimepiirkond on keskuslinna, väiksemate linnade ning maapiirkondade toimiv tervik, mida seob igapäevane tööalane pendelränne ja teenuste kasutus. Toimepiirkonna muudab tasakaalustatud süsteemiks asulate selge rollijaotus ja head (sh kahepoolsed) ühendused. Lisaks suurematele linnadele on samavõrra olulised toetavad keskused ja ka teised asulad. Kümme majanduslikult tugevat toimepiirkonda keskenduvad ennekõike majanduse-tööhõive-ettevõtluskeskkonna arendamisele, millel on **potentsiaal vedada Eesti majandusarengut** ja pakkuda **konkurentsipaalinnastumisele**. Teisisõnu, oleme planeeringu eelnõu koostamise käigus selgemalt eristanud **majanduse-tööhõive** ja **teenuste arendamise** ruumilise loogika. Teenuste osas annab ÜRP minimaalse raamistiku, kuna toimepiirkondade sees on teenuskeskuste võrk oluliselt tihedam, kui ÜRP asustuse arengut suunaval joonisel välja toodud asula liikides (joonis 1).

Joonis 1. Kümnel majanduslikult tugeval toimepiirkonnal põhinev asustuse arendamise mudel koostamisel olevas üleriigilises planeeringus. Kaardipilt ei ole lõplik.

3. Toimepiirkondade määratlemise metoodika asustuse uuringus

Toote oma kirjas välja, et elujõuliste keskuste valik ja toimepiirkondade piiritlemine uuringus ei ole teie jaoks üheselt selge. Selgitame siinkohal selle kujunemist.

Asustuse uuringule ette antud tehnilise kirjelduse kohaselt lähtus toimepiirkondade analüüs põhimõttest, et see on andmepõhine ja korratav. Aluseks oli 2014. aastal Statistikaameti poolt koostatud [raport](#), et andmed oleksid 10 aasta vahel võrreldavad.

Statistikaameti metoodika puhul on selged andmepõhised kriteeriumid järgmised:

1. keskuseks saavad olla linnalised asulad;
2. asula peab olema vähemalt kolme kandi pendelrändajate esmaseks sihtkohaks;
3. toimepiirkond peab olema territoriaalselt terviklik;
4. reeglina võiks toimepiirkonnas olla vähemalt 10 000 elanikku ja erandina vähemalt 5 000 elanikku. (Kuigi mõlemad arvulised lävendid on põhjendamata, võeti käesolevas analüüsis järgmise lävendina kasutusele vähemalt 5000 elaniku nõue);
5. toimepiirkonna keskusel peab olema oluline roll töökohtade pakkumisel ümbritsevale tagamaale (keskuse töökohtade ja keskuskes või mujal hõivatute suhtarv $> 0,75$);
6. keskuskes peavad olema kättesaadavad tasuta avalikud teenused, eeskätt tervishoiuteenus (perearst) ja haridus (*põhikooli ja gümnaasiumiseaduse* nõuetele täielikult vastav põhikool, võimalusel gümnaasium).

Eelkirjeldatud metoodika põhjal moodustati toimepiirkonnad üle Eesti. Andmeanalüüs uuringus tervikuna üle Eestiliselt näitas, et toimepiirkondade elanike arv on 10. aastaga muutunud ja toimepiirkonnad oma suuruselt erinevad omavahel märkimisväärselt – suurima ja väikseima piirkonna vahe ulatub kuni 100-kordseni. See viitab keskuste erinevale tõmbejõule ning osutab, et toimepiirkonnad ei paikne samal hierarhilisel tasemel. Kuigi hierarhiat saab määratleda näiteks rahvaarvu, töökohtade või pendelrändajate hulga alusel, lihtsustavad üksiknäitajatel põhinevad lävendid tegelikkust liialt ning ei võimalda usaldusväärselt määratleda erinevaid tasemeid.

Seetõttu põhineb koostamisel oleva üleriigilise planeeringu kümne majanduslikult tugeva toimepiirkonna määratlemine **kolme kombineeritud kriteeriumi kasutamisel**, mis võimaldab paremini arvestada piirkondade tegelikku rolli ja potentsiaali. ÜRP 2050 kümne majanduslikult tugevamate toimepiirkondade määratlemise kriteeriumid alusuuringust on järgnevad:

1. minimaalne vajalik elanike arv töörandepiirkonna toimimiseks – vähemalt 15 000 elanikku. See on kriitiline piir, mis tagab regionaalse tööturu ja taristu toimimise ning võimaldab piirkonnal välja arendada iseseisvat sotsiaal-majanduslikku arengut ja ettevõtlust edendava tugisüsteemi. Võrdluseks: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kevadel 2025 tellitud uuringus „[Piirkondliku innovatsiooni rakendamise eeldused, võimalused ja korraldamine Eesti maakondades](#)“ on ettevõtluskeskuste ja inkubaatorite käivitumiseks ning teadmus- ja koollitusasutuste püsimiseks vajalikuks elanike arvuks seatud vähemalt 30 000 inimest. Euroopa praktika põhjal soovitatakse isegi 50 000 elanikuga piirkondi, et tagada ettevõtlus- ja innovatsioonikeskuse minimaalne toimimine. Seega, ÜRP-i pakutud metoodika on teiste sarnastega võrreldes palju leebem ja väikelinnade suhtes sõbralikum.
2. toimepiirkonna keskuslinna senine võimekus töökohti pakkuda – töökohtade ja töötajate suhe toimepiirkonna keskuslinnas on vähemalt 1,0;

3. kõrgharidusega elanike osakaal linnapiirkonna keskses – vähemalt 15%.

Teisisõnu, tugevate toimepiirkondade välja sõelumisel seati lävendiks see, et kõik kriteeriumid on täidetud – et piirkonnal oleks piisav mastaap ning majanduslikult oluline ja inimkapitalilt tugev keskus. See on minimaalne, millele kohapõhist regionaalpoliitikat saab üles ehitada.

4. Üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ asustuse liigitus ja Rapla roll üleriigilises asustussüsteemis

Koostamisel olevas üleriigilises planeeringus lähtub asustuse liigitus majanduslikust potentsiaalist, rahvastiku suundumustest ja soovitud suunast vähendada pealinnakesksust.

Võrreldes visioonilahendusega on asustusmodelisse lisandunud **piirkondlikud väikelinnad**, milleks on **Rapla**, Valga, Jõgeva, Põlva ja Kärkla. Piirkondlikud väikelinnad on toimepiirkondade sisesed olulised teenuskeskused, mille teenusasutuste tagamaa võib teenuste puhul, mis nõuavad samaaegselt suuremat mastaapi ja tihedamat külastamist, katta kogu maakonna. Piirkondlike väikelinnade tööturuareaal on kohaliku ulatusega ja väiksema mitmekesisusega. Tööalase ja muu eneseteostuse võimaldamiseks kasutatakse olulises ulatuses toimepiirkonna keskses pakutavat. Nende linnade arendustegevuse fookus on teenustel ja elukeskkonnal, samas täidab piirkondlik väikelinn ka toetavat rolli toimepiirkonna põhises ettevõtlusvõrgustikus.

Samas on selge, et Raplal on tugeva piirkondliku väikelinna positsioon Tallinna toimepiirkonnas, mis aitab pidurdada tugevat pealinnastumist. Rapla täidab – sarnaselt mitmele teisele väiksema toimepiirkonna keskusele – piirkondliku majandusliku olulisuse ja inimkapitali kvaliteedi kriteeriumid. See eristab teda näiteks Valgast, mille keskus ja toimepiirkond on oluliselt suuremad, kuid mille näitajad nendes kriteeriumides jäävad tagasihoidlikumaks. Samas jääb Rapla toimepiirkond alusuuringu analüüsi põhjal selgelt alla 15 000 elaniku lävendile.

Aastatel 2011–2021 on Rapla toimepiirkonna elanike arv vähenenud 47,2% ehk ligikaudu poole võrra, mis tähendab absoluutarvudes umbes 7500 inimese võrra kahanemist. 2021. aasta andmete põhjal on Rapla toimepiirkonna suurus võrreldav Elva toimepiirkonnaga. Uuringutulemused kinnitavad, et valdav osa Rapla maakonna asulatest kuulub selgelt Tallinna mõjualasse. Kuigi Rapla keskuse tõmbejõud on vähenenud ja osa funktsioone kandunud üle pealinnale, on säilinud Rapla roll tugeva teenuskeskusena Tallinna toimepiirkonnas, mida on rõhutanud ka valdkondlikud kohtumised ministriumide vahel. Ka asustuse uuringu rahvastikuproгноos näitab, et Raplas endas toimub elanikkonna mõõdukas kasv, mis viitab Rapla rollile hea elukeskkonna.

Kui käsitleda Raplat koos tagamaaga tugeva toimepiirkonnana, mille arendamisel nähakse ette ka pealinnastumise tasakaalustamiseks vajaliku regionaalse tugi- ja innovatsioonisüsteemi kujundamist, tuleks analoogset lähenemist rakendada ka Põlva, Jõgeva, Põltsamaa ja Kärkla toimepiirkondade puhul. See tähendaks aga regionaalsete võimekuste veelgi suuremat hajutamist – vastupidiselt vajadusele koondada neid tugevamateks ja funktsionaalsemateks üksusteks. Lisaks, ei toeta sellist lähenemist ka uuringutest meile otsa vaatavad andmed.

Raplal on raudteeasulana väga tugev arengupotentsiaal. Raudteeasulad on koostatava üleriigilise planeeringu seletuskirjas eraldi eelisarendatavatena välja toodud, eelkõige just seetõttu, et raudtee pakub neile säästlikke ja kiireid ühendusi toimepiirkondade keskustega. Lisades Rail Baltica raudteeühenduse realiseerumise tulevikus tugevdab see Rapla positsiooni piirkondliku

väikelinnana veelgi, loob uusi võimalusi ettevõtlus- ja majanduskeskkonna arenguks ning omab positiivset mõju elukohana.

Pöördumises esitatud tõlgendus, et tulevikus keskenduvad kõik riiklikud poliitikad ja välisrahastused vaid üksikutele Eestimaa punktidele, vajab täpsustamist. Avalike vahendite kasutus ja investeerimisotsused tehakse jätkuvalt valdkonnapoliitikate alusel ning üleriigiline planeering ei asenda neid. Planeeringu eesmärk on anda ruumilise arengu suuniseid ehk raamistik, mida valdkondlikud poliitikakujundajad saavad kasutada ühe sisendina oma ruumiotsuste tegemisel, eesmärgiga, et asulate funktsioonid ja rollid asustussüsteemis tervikuna ning toimepiirkondade sees oleksid olulised kriteeriumid, mille abil meetmeid paremini sihistada. Ainult sellisel viisil on võimalik hoida ja suurendada regionaalpoliitilist tõhusust olukorras, kus struktuurifondide vahendid on piiratud ja ajas kahanevad. Asulate väärtuspakkumised on hetkel väljatöötamisel ning selles osas on tagasiside ja sisend on väga oodatud, et Rapla piirkonna arengut üleriigilise planeeringuga paremini toetada.

5. Kokkuvõttes

Üleriigilise planeeringu koostamisel on suund leppida kokku riigi pikaajses ruumilise arengu plaanis, mis lähtuks inimeste paiknemisest ja keskuste reaalsest majanduslikust võimekusest, kuid aitaks saavutada tulevikus senisega võrreldes paremat ruumimajanduslikku tasakaalu piirkondade vahel. Siht on vähendada pealinnakeskust ja võimendada 10 toimepiirkonna kaudu riigi ühtlasemat arengut.

Tugevamate toimepiirkondade kaudu kujuneb omavahel tihedalt seotud keskus – tagamaade süsteem ja linnadevaheline võrgustik, mis suudab pakkuda inimestele eluks vajalikke erinevaid võimalusi, alates töökohtadest ja teenustest kuni kvaliteetse elukeskkonnani laiemalt. Toimepiirkondade arendamine peab toimuma terviklikult ja polütsentraalselt, liikudes omavaheliselt sisemiselt konkurentsilt enam koostöö suunas, kus igal asulal on sõltuvalt oma mastaabist ja võimekusest ning sellele vastavast asustuse liigist toimepiirkonnas selge roll, mille täitmist riiklikud meetmed vajadusel toetavad. Riiklike avalike investeeringute kujundamisel ja kasutamisel lähtutakse valdkonnapoliitikatest ja vaadatakse ühe alusinfona ka seda, millist rolli täidavad erinevad asustuskeskused ja piirkonnad tervikstruktuuris.

Teie poolt kirjas esitatud tähelepanekud kitsaskohtadele on väärtuslik sisend mõjude hindamise ja elluviimiskava koostamise etapis. Piirkondlike väikelinnade rolli selgem esiletoomine eesmärgiga tasakaalustada toimepiirkonna sisest arengut on oluline osa ÜRP 2050 edasisest täpsustamisest.

Oleme avatud edasisele koostööle, et tagada Raplamaa ja teiste piirkondade huvide tasakaalustatud kajastumine üleriigilises ruumilises arengus.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ivan Sergejev

planeeringute asekancler

Anna Semjonova
anna.semjonova@mkkm.ee